

прегледни рад
достављен: 29. 8. 2023
прихваћен за објављивање: 14.11. 2023
УДК 347.232(497.11)
338.246.025.88(497.11)

Александар ЈАНИЋ*

ПРАВНО – ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА КОНФЕСИОНАЛНЕ РЕСТИТУЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Апстракт

Иницијатива за доношење посебног закона о реституцији имовине црквама и верским заједницама у Србији, чије је темељно начело једнакост свих цркава и верских заједница пред законом, дошла је почетком 2001. године од стране Добротворне фондације православних хришћана из Швајцарске (НОС). Ова добротворна фондација из Цириха предвођена својим председником протојерејем Драшком Тодоровићем, предузела је широки ангажман код верских заједница и одређених државних органа и институција са циљем да се започне конкретан рад који би довео до законски регулисане реституције некад одузете имовине црквама и верским заједницама. Нацрт овог закона рађен је уз активно учешће цркава и верских заједница које су закону дале несумњив друштвени ауторитет. Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама усвојен је 25.5.2006. године, ступио на снагу 10.6.2006. године, а примењује се од 1.10.2006. године и то искључиво у односу на цркве, верске заједнице, њихова друштва и задужбине, у погледу имовине која им је одузета после 1945. године, а за коју није исплаћена адекватна накнада. С тим у вези у раду ће бити представљени и анализирани подаци о враћању одузете имовине црквама и верским заједницама у Републици Србији.

Кључне речи: подржављење, реституција, Србија, принцип законитости, имовина.

1. УВОД

Враћање имовине црквама и верским заједницама регулисано је Законом о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, који је ступио на снагу 10. јуна 2006. године. Наведеним законом, предвиђено је образовање Дирекције за реституцију, као посебне организације, која је водила поступак и одлучивала о захтевима за враћање имовине црквама и верским заједницама. Након припремних

---

*Саветник за враћање одузете имовине и обештећење у Агенцији за реституцију Републике Србије - Подручна јединица Ниш, докторанд, Универзитет у Нишу, Правни факултет, alexjanic@hotmail.com.

радњи спроведених крајем 2006. године и током 2007. године, конституисање Дирекције за реституцију започето је постављањем директора, октобра месеца 2007. године (Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010, 134). Након доношења Закона о враћању одузете имовине и обештећењу 26. септембра 2011. године, који је почео да се примењује 6. октобра исте године, образована је Агенција за реституцију Републике Србије, која је преузела предмете, средства за рад, архиву и запослене у Дирекцији за реституцију, који су даљи рад наставили као део Јединице за конфесионалну реституцију у оквиру Агенције за реституцију (Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, 2011, чл. 63). Ретке су државе које су враћање имовине црквама и верским заједницама уредиле посебним законом, као што је то урадила Србија. Друге државе обухватају цркве и верске заједнице као кориснике реституције кроз категорију правног лица (Лазих et al, 2016, 163-173).

Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама уређује услове, начин и поступак враћања имовине која је на територији Републике Србије одузета од цркава и верских заједница, као и од њихових задужбина и друштава, применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији и других прописа који су донесени и примењивани у периоду од 1945. године, као и свим другим актима којима је вршено одузимање те имовине, без адекватне накнаде (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 1).

2. ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ

По завршетку Првог светског рата 1918. године, створена је заједничка држава Срба, Хрвата и Словенаца, коју је карактерисала изразита диспропорција, првенствено по питању економске развијености. Треба нагласити да, *нигде, ни у једној држави у Европи није било тако разноврсних, заплетених и тешких аграрних односа какви су били у разним покрајинама Југославије, када је извршено уједињење 1918. године* (Деметровић, 1933, 8).

Процес аграрне реформе у Краљевини СХС започео је непосредно након уједињења, тачније 24. децембра 1918. године краљевим прогласом, чиме је том питању дат изузетан државни значај (Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010, 27). Дисолуцијом Краљевине Југославије, на нову државу, створену после Другог светског рата, прешла је *ipso facto* сва имовина која је припадала претходној држави, са правом Демократске Федеративне Југославије, као државе сукцесора, да слободно располаже том имовином (Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010, 36).

Након 1945. године у Југославији је подржављено близу три хиљаде црквених, манастирских и других верских поседа велике површине, тако да су ови поседи били на трећем месту (иза поседа фолксдојчера и аграрних поседа великих земљопоседника) по величини удела у образовању земљишног фонда аграрне

реформе и колонизације. По тим подацима, у целој Југославији подржављено је 2827 поседа црква и верских заједница у површини од 172022 ha, од чега је у Србији (са аутономним покрајинама) одузето 819 великих поседа у укупној површини од 53491 ha (Гаћеша, 1984, 362 – 364). Од 53491 ha пољопривредног земљишта и шума и шумског земљишта, на којима је црквама и верским заједницама одузето право својине, 34522 ha се налазило на подручју АП Војводине (Лекић, 1997, 381).

3. ЗАКОНСКИ УСЛОВИ ЗА ВРАЋАЊЕ ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ

Враћање одузете имовине заснива се на начелима: једнаког правног третмана свих црква и верских заједница; њихове аутономије воље у погледу покретања поступка; заштите правне сигурности садашњих свесних власника и трећих лица, као и на начелима хитног поступања (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 2). Како поједини аутори наводе увођење ових начела у основне одредбе Закона преставља потребу за јасним подвлачењем демократских основа на којима Закон почива, што га чини модерним правним актом без дискриминације било обвезника, било корисника реституције. Врста добара која су предмет реституције, место, положај и значај обвезника или корисника, не смеју бити разлог за примену другачијих правила. Свим црквама и верским заједницама мора бити омогућено коришћење свих правних средстава која су предвиђена овим и другим законима, ради враћања своје имовине. С обзиром на то да се поступак реституције не покреће по службеној дужности, већ искључиво по захтеву заинтересованог титулара, напред наведено укључује и диспозицију њихове воље код покретања поступка (Годоровић, Рајић, Секулић, 2014, 227).

Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама прецизира да ће се на решавање питања која нису уређења овим законом, применити одредбе закона којима се уређују својинско правни, облигациони, стамбени и други имовински односи, док се права и обавезе из овог закона остварују у складу са законом којим се уређује општи управни поступак, уколико није другачије дефинисано (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 5). Право на враћање имовине припада црквама и верским заједницама, односно њиховим правним следбеницима (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 6), док је обвезник враћања непокретности, односно исплате новчане накнаде Република Србија, привредно друштво или друго правно лице које је у моменту ступања на снагу закона власник одузете имовине (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 7, ст. 1). Уколико би привредно друштво или друго правно лице доказало да је својину на непокретностима стекло теретним правним послом, по тржишној цени у време преноса права својине или другог права које у себи садржи право располагања, то

привредно друштво, односно друго правно лице остаје власник непокретности, а Република Србија је обвезник исплате новчане накнаде (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 7, ст. 2). На идентичан начин закон штити и приватну својину трећих физичких лица која су законитим правним послом стекла право својине на имовини која је била одузета црквама и верским заједницама, с обзиром на то да исти нису обвезници њеног враћања или исплате новчане накнаде, већ је обвезник враћања Република Србија (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 8, ст. 1).

За разлику од напред наведеног, уколико је имовина која је предмет враћања прешла из државне, односно друштвене у приватну својину на основу незаконитих, односно фиктивних правних аката и послова, обвезник враћања или исплате тржишне накнаде је правно односно физичко лице које је на дан ступања на снагу овог закона неосновано обогато од те имовине, док у случају да такво лице не постоји, обвезник враћања је Република Србија (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 8, ст. 2). Предмет реституције по овом закону може бити: пољопривредно земљиште; шуме и шумско земљиште; грађевинско земљиште; стамбене и пословне зграде, односно идеални делови таквих зграда; станови и пословне просторије, али и покретне ствари од културног, историјског или уметничког значаја (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 9).

4. МОДЕЛИ И ПОСТУПАК РЕСТИТУЦИЈЕ

Обвезник враћања дужан је да цркви, односно верској заједници врати право својине и државине на непокретностима које су биле одузете, уколико су у приближно¹ истом облику и стању у коме су биле и у време одузимања. Одузета имовина враћа се, по правилу, у натуралном облику или се надокнађује у виду друге одговарајуће имовине, а тржишна новчана накнада исплаћује се само ако враћање у натуралном облику или у виду друге одговарајуће имовине није могуће (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 4). Ако се имовина не може вратити у целини могуће је и делимично враћање, с тим да се за разлику исплаћује тржишна вредност (Закон о враћању (реституцији) имовине

---

¹ Законодавац је овде доста нејасно дефинисао могућност враћања одузете имовине у натуралном облику, наводећи да се непокретности које су биле одузете враћају (у природи) уколико су у *приближно истом облику и стању у коме су биле у време одузимања*. Наиме, оваква формулација доводи у питање једнообразност донетих решења, имајући у виду да се утврђивање права и модела реституције оставља на дискрециону оцену оних који о томе одлучују, а то је до доношења *општег* закона о реституцији била Дирекција за реституцију, а након тога Агенција за реституцију.

црквама и верским заједницама, 2006, чл. 10). Уколико се непокретност која је предмет враћања не може вратити у натуралном облику, црква односно верска заједница има право на новчану накнаду у државним обвезницама издатим у ту сврху или у новцу ако је обвезник исплате физичко или правно лице (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 16). Посебно треба навести навести да Закон није предвиђао могућност исплате новчане накнаде, у случају када је обвезник враћања Република Србија, већ се накнада по закону исплаћивала у обвезницама Републике Србије, којима се може трговати на организованом тржишту или ван организованог тржишта², док се средства за измирење обавеза по основу издатих обвезница обезбеђују у буџету Републике Србије (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 18).

Поступак реституције одузете имовине црквама и верским заједницама покренуо се захтевом Дирекцији за реституцију најкасније до 30.9.2008.године. Дирекција је основана законом као посебна управна организација са јавним овлашћењима, образована за стручне и с њима повезане извршне послове чија природа захтева већу самосталност. Дирекција је била државни орган без својства правног лица. Она је у времену док је постојала (2008.-2011. године) доносила решења о реституцији у првом степену против којих није постојала другостепена управна надлежност, јер је решење Дирекције било коначно и против њега се једино могао водити управни спор пред судом. Поступке у Дирекцији водила су овлашћена службена лица. Она је престала са радом 1.3.2012. године када је предмете и запослене преузела новооснована Агенција за реституцију, у којој те послове обавља посебна Јединица за конфесионалну реституцију (Годоровић, Рајић, Секулић, 2014, 273-271). Странке у поступку реституције имовине према закону јесу: црква, односно верска заједница, или њен правни следбеник; обвезник враћања и друго физичко или правно лице које, ради заштите својих права или правних интереса има право да учествује у поступку (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 21-25). Занимљиво је да закон предвиђа и могућност споразумног решења о имовинским питањима. Наиме, црква односно верска заједница, као подносилац захтева може у току поступка, на основу предложеног

---

² Тржишта хартија од вредности, и других финансијских инструмената, могу бити организована и неорганизована (спонтана). На неорганизованом тржишту, трансакције хартијама од вредности углавном се обављају у непосредном контакту купца и продавца. Организовано тржиште хартија од вредности јесте оно тржиште, на коме се организовано сусрећу понуда и тражња хартија од вредности, уз прописана правила трговања и контролу надлежних институција. Све берзе јесу организована тржишта, али сва организована тржишта нису берзе. Другим речима, у организована тржишта хартија од вредности спадају берзе и организована ванберзанска тржишта, што значи да постоје и ванберзанска тржишта која нису организована (Николић, 2008, 19).

споразума, да закључи поравњање са обвезником враћања, на шта ће им указати и Дирекција за реституцију која ће им пружити и правну помоћ у његовом закључењу водећи рачуна да споразум, односно поравњање не буде у супротности са принудним прописима и да је извршно (Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама, 2006, чл. 28).

5. ИМОВИНА КОЈУ ПОТРАЖУЈУ ЦРКВЕ И ВЕРСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Законом о црквама и верским заједницама, дефинисане су традиционалне цркве и верске заједнице. Закон наводи да су традиционалне цркве оне које у Србији имају вишевековни историјски континуитет и чији је правни субјективитет стечен на основу посебних закона, и то су: Српска православна црква, Римокатоличка црква, Словачка евангеличка црква а. в., Реформатска хришћанска црква и Евангеличка хришћанска црква а. в., док су традиционалне верске заједнице Исламска верска заједница и Јеврејска верска заједница (Законом о црквама и верским заједницама, 2006, чл. 10). Све наведене цркве и верске заједнице, као и њихови правни следбеници, могу се појавити као подносиоци захтева за реституцију.

У року предвиђеном за подношење захтева за реституцију, који је окончан 30.9.2008. године, све цркве и верске заједнице поднеле су Дирекцији за реституцију 3.049 захтева, којима се потражује 82.196 ха земљишта, од чега 47.450 ха пољопривредног земљишта, 33.866 ха шума и шумског земљишта, 880 ха грађевинског земљишта, те 699 пословних објеката и 1.205 стамбених објеката. Поред тога, потражује се и 249 гробаља, те пет уметничких слика. Српска православна црква, поднела је по природи ствари, као најбројнија конфесионална организација у Србији, највише захтева и то 1.602, а унутар Српске православне цркве највише захтева поднеле су: Бачка, Сремска, Шумадијска и Банатска епархија (укупно 1.307 захтева). Поднетим захтевима потражује се 73.150 ха земљишта, од чега 38.988 ха пољопривредног земљишта, 33.799 ха шума и шумског земљишта и 363 ха грађевинског земљишта, те 451 пословни објекат, 696 стамбених објеката, 83 гробаља и 2 уметничке слике (Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010, 170 - 173).

Од других цркава и верских заједница највише захтева поднела је Јеврејска верска заједница (520), као и Римокатоличка црква (467). Јеврејска верска заједница потражује у поступку реституције 199 ха земљишта, од чега 182 ха пољопривредног земљишта и 17 ха грађевинског земљишта, 63 пословна објекта, 205 стамбених објеката, те 59 гробаља, док Римокатоличка црква потражује 3.998 ха земљишта, од чега 3.956 ха пољопривредног земљишта и 42 ха грађевинског земљишта, 81 пословни објекат, 167 стамбених објеката, 37 гробаља и 3 уметничке слике (Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010, 176).

Кад су у питању објекти, цркве и верске заједнице су тражиле враћање права својине на укупно 382462 m² објеката, од чега Српска православна црква на 191444 m²

објеката (50,05% од укупне тражене површине објеката од стране цркава и верских заједница), Римокатоличка црква на 113865 m² (29,77%), Јеврејска верска заједница на 34296 m² (8,97%), Словачка евангеличка црква а.в. у Републици Србији на 15327 m² (4,01%), Исламска верска заједница на 10300 m² (2,69%) итд (Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 189).

6. ВРАЋЕНА ИМОВИНА И РЕШЕНИ ПРЕДМЕТИ

Црквама и верским заједницама је, закључно са 1. августом 2022. године, враћено право својине на укупно 61061 ha 97 а 90 m² земљишта (74,29% од укупно тражених површина земљишта). Од тога, на 28624 ha 52 а 19 m² пољопривредног земљишта, 32331 ha 62 а 96 m² шума и шумског земљишта и 105 ha 82 а 75 m² грађевинског земљишта. Враћено је или дато на име накнаде и право својине на 95745 m² објеката (25,03% од укупно тражених површина објеката), од чега на 14157 m² стамбених објеката, 76915 m² пословних објеката и 4673 m² осталих објеката (комбинованих стамбено-пословних објеката, објеката пољопривреде...). Враћено је и право својине на једној уметничкој слици, рад Уроша Предића (Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 190).

Треба истаћи да је од до сада укупно враћене имовине, Српској православној цркви, односно Патријаршији Српске православне цркве, Архиепископији београдско-карловачкој Српске православне цркве, епархијама, манастирима и српским православним црквеним општинама у њиховом саставу, враћено право својине на 56697 ha 10 а 50 m² земљишта, 52977 m² објеката и једној уметничкој слици, рад Уроша Предића. Римокатоличкој цркви, односно Београдској надбискупији, бискупијама, римокатоличким црквеним општинама, римокатоличким жупама и манастирима (самостанима) из састава Римокатоличке цркве је враћено право својине на 1942 ha 61 а 35 m² земљишта³ и на 23266 m² објеката⁴. Румунској

---

³ Највише је у оквиру Римокатоличке цркве враћено субјектима у оквиру Суботичке бискупије (подручје Бачке)-на укупно 1625 ha 54 а 40 m² земљишта. Од осталих црквених ентитета у оквиру римокатоличке цркве, субјектима у оквиру Зрењанинске бискупије (подручје Баната, укључујући и делове Града Београда са леве обале Дунава) је враћено право својине на укупно 169 ha 71 а 66 m² земљишта, субјектима у оквиру Сремске бискупије (подручје Срема, укључујући и подручја градских општина Земун, Нови Београд и Сурчин у Београду) је враћено право својине на укупно 147 ha 24 а 87 m² земљишта, а субјектима у оквиру Београдске надбискупије је враћено право својине на 10 а 42 m² земљишта (Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 191).

⁴ Кад су објекти у питању, у оквиру Римокатоличке цркве је највише враћено право својине на истима субјектима у оквиру Суботичке бискупије-на 11576 m² објеката. Потом следе субјекти у оквиру Зрењанинске бискупије, којима је враћено право својине на укупно 6509 m² објеката, субјекти у оквиру Сремске бискупије, којима је враћено право својине на укупно 5099 m²

православној цркви је враћено право својине на 842 ha 23 a 96 m² земљишта и 433 m² објеката, Словачкој евангеличкој цркви а.в. у Србији је враћено право својине на 645 ha 23 a 49 m² земљишта и 2319 m² објеката, Евангеличкој хришћанској цркви а.в. у Србији је враћено право својине на 379 ha 43 a 42 m² земљишта и 1535 m² објеката, Реформатској хришћанској цркви у Србији је враћено право својине на 375 ha 57 a 13 m² земљишта и 2139 m² објеката итд. Треба још поменути Јеврејску верску заједницу, односно јеврејске општине којима је враћено право својине на 30 ha 76 a 27 m² земљишта и 8719 m² објеката и Хришћанску адвентистичку цркву којој је враћено право својине на 7 a 54 m² земљишта и 3016 m² објеката (Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 191).

Када упоредимо проценте са којима нека црква или верска заједница потражује право својине на одузетом земљишту, односно одузетим објектима, у односу на процентуално *учешће* исте те цркве или верске заједнице у земљишту, односно објектима на којима је враћено право својине, видећемо готово идентичне податке. Примера ради, ако узмемо земљиште, Румунска православна црква у земљишту на коме је тражено право својине учествује са 1,38 %, док иста црква учествује такође са 1,38 % у земљишту на коме је враћено право својине. Даље, код објеката, Јеврејска верска заједница учествује са 8,97 % у површини објеката на којима је тражено право својине и са 9,11% у површинама објеката на којима је враћено право својине. Наравно, не долази код свих цркава или верских заједница потпуно поклапање процената јер на то утиче више фактора (сложеност предмета, активно односно неактивно учешће подносилаца захтева, достава законом прописане документације, долазак на усмену расправу итд.), али генерално гледано постоји паритет у учешћу код тражених и враћених површина непокретности за све цркве и верске заједнице. Јасно је, дакле, да Српска православна црква нема привилеговани положај у односу на друге цркве или верске заједнице, већ све цркве и верске заједнице имају једнак правни третман у поступцима пред Агенцијом за реституцију (Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 194).

7. ЗАКЉУЧАК

Економска анализа права, као научна дисциплина, ствара услове за разумевање системске повезаности прва и економије, те примену економске теорије на целокупни правни систем. У раду је приказана правно – економска анализа конфесионалне реституције. Дефинисањем и анализирањем најзначајнијих привредно – политичких мере, које су погодиле како физичка и правна лица, тако и верске и остале заједнице којима је одузимана имовина, закључује се да је у новој држави стваран и један нови

објеката и субјекти у оквиру Београдске надбискупије, којима је враћено право својине на 82 m² објеката Агенција за реституцију Републике Србије, 2020, 191).

економски концепт. Овим мерама држава је постајала власник предметне имовине на основу посебних закона које је сама доносила, а не на основу пуноважног правног посла којим би своје право изводила из права претходника.

Анализом података приказаних у раду следи да се враћање (реституција) права својине црквама и верским заједницама одвија на бази потпуне транспарентности рада и пуне материјално – правне и процесно – правне једнакости странака у поступку. Држећи се начела да је *Законитост темељ држава*, кроз досадашњи ток реституције држава је одржала свој дигнитет у сфери имовинских односа, и задобила додатно поверење и уважавање од стране вркава и верских заједница. Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама донет је пре Устава Републике Србије из 2006.године, али нема одредаба које би биле у директној супротности са уставним нормама, због чега није захтевао додатно усклађивање. Овај закон је својом применом дефинисао и основне постулате и начела која су инкорпорисана у *општи закон о реституцији*.

Реституција, односно враћање имовинских добара црквама и верским заједницама је дуго времена била болно питање и *демократски дефицит* Републике Србије, који је успешно превазиђен доношењем и, што је још важније, спровођењем Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама.

ЛИТЕРАТУРА

Гаћеша, Н. 1984. *Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945-1948*. Нови Сад: Матица српска.

Деметровић, Ј. 1933. *Аграрне реформа у Југославији*. Београд: Министарство пољопривреде.

Лазић, Ј., Маринковић, Г., Трифковић, М., & Несторовић, Ж., 2016. *Анализа процеса реституције на примеру верских заједница у општини Суботица*. Суботица: Зборник радова Грађевинског факултета у Суботици, стр: 163 – 173.

Лекић, Б. 1997, *Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945-1948*, Београд: Архив Србије.

Николић, Љ. 2008. *Берзанско право и пословање*. Ниш: Five & Co.

Тодоровић, В., Рајић, С., Секулић, С., 2014. *Реституција*. Београд: Projuris.

Агенција за реституцију Републике Србије, 2022. *Реституција у Републици Србији. Извештај поводом 10 година рада Агенције за реституцију (од 2012. до 2022. године)*. Београд.

Дирекција за реституцију Републике Србије, 2010. *Конфесионална реституција као део својинске транзиције - студија о трогодишњој примени Закона о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама (2007-2010)*, Београд.

Устав Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021;
Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама,
„Службени гласник РС“, бр. 46/2006;
Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, „Службени гласник РС“, бр.
72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015 – одлука УС 95/2018 и 153/2020;
Закон о црквама и верским заједницама, „Службени гласник РС, бр. 36/06“.

Aleksandar JANIĆ

Adviser for the return of seized property and compensation at the Agency for Restitution of the Republic of Serbia – Regional Unit Niš,

PhD student, University of Niš, Faculty of Law

LEGAL-ECONOMIC ANALYSIS OF CONFESSIONAL RESTITUTION IN THE
REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The data presented in the paper have multiple significance. Namely, property transformation as a key measure of the transition process is not complete without solving the issue of restitution. The process of returning seized property to churches and religious communities in the Republic of Serbia began with the adoption of the Law on the Return (Restitution) of Property to Churches and Religious Communities. Unlike the other states of the former SFRY (with the exception of Bosnia and Herzegovina, which has not yet passed the Law on Restitution), the Republic of Serbia regulated the issue of returning seized property to churches and religious communities by a separate law, while the other republics of the former joint state included churches and religious communities as beneficiaries of restitution within the category of legal entities. Following the analysis of the data presented in this paper, it is concluded that the restitution of property that was seized from churches and religious communities has come to an end, and that this extremely sensitive issue can be expected to be solved in the near future.

Key words: forfeiture, confessional restitution, Serbia, property.